

Hyvinvointisuunnitelma 2026-2028

hattula

Johdanto

- Hyvinvointisuunnitelma asettaa suunnan kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työlle tulevalle valtuustokaudelle.
- Sisältää tavoitteet, niitä tukevat toimenpiteet sekä mittarit, joilla suunnitelman toteutumista arvioidaan.
- Suunnitelman laatii kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ryhmä (hyte-ryhmä) ja se hyväksytään kunnanvaltuustossa.
- Laadittava kerran valtuustokaudessa (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä, 6 §).
- Suunnitelman toteutumista arvioidaan valittujen mittareiden mukaisesti hyvinvointiraportissa, jonka kunnanvaltuusto hyväksyy.
- Hattula on Unicefin Lapsiystävällinen kunta ja sitoutunut lapsen oikeuksien noudattamiseen. Periaatteita ovat syrjinnän kieltäminen, lapsen edun ensisijaisuus, lapsen oikeus elämään, henkiinjäämiseen ja kehittymiseen sekä lapsen näkemyksen kunnioittaminen.

Hyvinvointiraportti

=Vuosittainen suunnitelman toteutumisen arviointi

Hyvinvointisuunnitelma

Kyselyistä ja
vaikuttamistoimielimiltä
kootut kuntalaisten
kehittämissuhteet

Kuntastrategia

Alueellinen
hyvinvointisuunnitelma

Hyvinvointikertomus
=Kuvaus kuntalaisten
hyvinvoinnista

- Kyselytulokset
- Tilastotieto
- Vaikuttamistoimielinten näkemykset
kuntalaisten hyvinvoinnista

V
I
E
S
T
I
N
T
Ä

Hyvinvointisuunnitelman painopisteet

**Erityisryhmien
hyvinvoinnin
parantaminen**

**Turvallisen
elinympäristön
varmistaminen**

**Osallisuuden
vahvistaminen**

**Terveellisen
elämäntavan
vahvistaminen**

Erityisryhmien hyvinvoinnin parantaminen

Vammaisten, työttömien sekä haastavissa perhetilanteissa elävien hyvinvoinnin parantaminen

**Erityisryhmien
hyvinvoinnin
parantaminen**

— Yhteydet muihin suunnitelmiin

- **Kuntastrategia**
 - **Kestävä kehitys:** toimimme sosiaalisesti kestävällä ja vastuullisella tavalla. Toiminnassa nostettu lähinnä ympäristönäkökulmaa.
 - **Hyvinvoiva kuntalainen:** palveluiden saavutettavuus
- **Alueellinen hyvinvointisuunnitelma:** Yhdenvertaisuus
- **HYTE-kerroin:** toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet, työkyvyttömyyseläkettä saavat

Taustatekijöitä

- Tarve lisätä yhdenvertaisuutta ja saavutettavuutta eri väestöryhmien välillä
- Hyvinvoinnin polarisoituminen näkyvissä myös Hattulan omassa hyvinvointikyselyssä
- Koronavuodet ovat haastaneet erityisryhmiin kuuluvien hyvinvointia
- Haasteet palveluketjujen sujuvuudessa ja saumattomuudessa, kun palvelut ovat siirtyneet kunnista hyvinvointialueelle
- Haasteet omassa tai perheenjäsenten terveydentilassa vaikuttavat hyvinvointiin laaja-alaisesti
- Perhetilanteita haastavat mm. riitaiset avioerot, tukiverkostojen puute, keinottomuus kasvatuksessa ja elämäntilanteiden kriisit
- Taloudellista tilannetta haastavat sosiaaliturvan kiristykset. Heikko taloudellinen tilanne vaikuttaa hyvinvointiin laaja-alaisesti

Mitä Hattulassa jo tehdään?

- Toimiva yhteys työllisyyspalveluiden ja liikuntaneuvonnan välillä.
- Soveltavan liikunnan suunnitelma laadittu ja tilanne kartoitettu.
- Lapsikohtainen, yksilöllinen tuki toimintarajoitteisille lapsille varhaiskasvatuksessa.
- Kirjastossa Kennelliiton alaista lukukoiratoimintaa lukemaan opetteleville ja muille, keillä on lukemisessa haasteita tai uskalluksen puutetta.
- CELIA-kirjasto (lukemisen ongelmien yleiskirjasto) käytettävissä kuntalaisille ja selkokirjoja nostetaan esille mm. kirjavinkkauksessa ja tarjotaan vaihtoehdoksi kouluille.
- Kotikirjasto –palvelun kautta mahdollisuus saada kotipalvelua kirjastosta koko Hattulan alueella. Lisäksi tuetaan kulttuurin toimittamista laitoksissa asuville.
- Hävikkiruokailun järjestäminen työttömille ja eläkeläisille.
- Hyvinvointialueella toiminnassa nepsy-ryhmä, jossa kaikista kunnista edustus mukana. Tätä kautta tullut esim. materiaalia kouluille.
- Oppimisen tuen resursointi ympäryskuntiin nähden erittäin hyvällä tasolla.
- Oppilaan tuen selvityksen lomakkeessa on kohdat sekä oppilaan että vanhemman kuulemiselle perusopetuslain mukaisesti osallisuuden varmistamiseksi.
- Nuorten yhdenvertaista harrastamista on edistetty Suomen harrastamisen mallin -hankkeen kautta ja kouluPT-toiminnassa.
- Koulunuorisotyöntekijät toimivat kaikilla kouluilla.
- Työllisyyspalveluista on mahdollista myöntää Hattula-lisää työttömän työnhakijan työllistämisen tukemiseksi ja Hattula Startti + -kertaluonteista tukea aloittaville yrittäjille.
- Uudisrakennushankkeissa otetaan esteettömyys huomioon hanke- ja rakennusvaiheen suunnittelussa mm. sisäänkäyntejä suunniteltaessa ja sisällä liikuttaessa käytäväleveyksissä ja hissien sijoittelussa.

Toimenpiteet erityisryhmien hyvinvoinnin parantamiseksi 1/2

1. Järjestetään varhaiskasvatuksen kasvattajille koulutusta luontoon sijoittuvasta toiminnallisesta oppimisesta lasten luontotaitojen ja luontoyhteyden kehittämiseksi.
2. Varhaiskasvatuksen kasvattajille järjestetään ammattiryhmittäin pedagoginen palaveri, missä käydään läpi lasten haasteiden myönteinen tunnistaminen, puheeksiotto ja käsittely sekä saatavilla olevat palvelut, jotta avun piiriin voidaan ohjata matalalla kynnyksellä.
3. Kootaan selvitys ja viestitään, miten luontoa hyödynnetään opetuksessa eri oppianeissa, eri kouluissa ja eri luokka-asteilla.
4. Järjestetään Veso-päivä opetushenkilöstölle nepsy-piirteiden myönteisestä tunnistamisesta.
5. Soveltavan liikunnan edistäminen laaditun suunnitelman mukaisesti (esim. yhteistyön mahdollisuudet Hämeenlinnan kanssa, kokeilut ohjatuista ryhmistä, esteettömät luontoreitit).
6. Laajennetaan erityisryhmille suunnattuja liikuntaetuja (mm. omaishoitajien ja vähävaraisten henkilöiden etujen laajentaminen).
7. KouluPT:n osaamisen lisääminen erityislasten ja nepsy-piirteisten lasten liikuttamisesta.
8. Käynnistetään kokeilu vapaa-aika ja kulttuuriluotsi-toiminnasta yhteistyössä järjestöjen kanssa.
9. Selvitetään ja otetaan mahdollisuuksien mukaan käyttöön Kaikukortin jakaminen työllisyyspalveluista, esimerkiksi työikäisten palveluneuvonnan kautta.
10. Sovitaan työllisyyspalveluissa yhteistyökäytännöistä eri tahojen kanssa moniammatillisuuden vahvistamiseksi.

Toimenpiteet erityisryhmien hyvinvoinnin parantamiseksi 2/2

11. Selvitetään mahdollisuudet työpajan pysyväle tilalle kirjaston tiloista.
12. Kehitetään ryhmämuotoisia lähipalveluita ja yksilövalmennusta nuorten työpajatoiminnassa.
13. Lisätään penkkejä kävelyreittien varrelle toimintarajoitteisten ulkoilumahdollisuuksien edistämiseksi.
14. Huomioidaan uuden yläkoulun pihasuunnittelussa luontoympäristö ja sen hyödyntämismahdollisuudet opetuksessa.
15. Esteettömyyskartoituksen toteuttaminen Juteinitaloon.
16. Kehitetään kuvapankkia siten, että erilaiset ihmiset näkyvät kunnan viestinnässä.
17. Koulutetaan viestinnän avainhenkilöitä saavutettavasta viestinnästä.
18. Jalkautetaan mielenhyvinvoinnin polku ja laajennetaan Omatiimi-mallin käyttöä lasten ja nuorten mielenhyvinvoinnin palveluketjun saumattomuuden edistämiseksi.
19. Edistetään iäkkäiden ja toimintarajoitteisten yhteisöllisen asumisen mahdollisuuksia selvittämällä mm. Katalalan kiinteistön tilanne.
20. Edistetään yhdyspintatyötä OmaHämeen vammaispalvelujen kanssa.

Toteutumisen arviointi

Hyvinvointiraportissa vuosittainen seuranta:

- Toimenpiteiden toteutumisen aste (%)

Hyvinvointikertomuksen 2028 loppuarvioinnissa:

- Vammaisneuvoston lausunto
- Toiminnan järjestäminen eri kohderyhmille (TEA-viisari, x/100p.)
- Toimintarajoitteisten elämänlaatu (suuntaa-antava tulos hyvinvointikyselystä 2027, sillä vastaajamäärä on pieni)
 - Vapaa-ajan toimintaan osallistumisen mahdollisuudet (hyvinvointikysely 2027)
 - Lasten ja nuorten harrastamisaktiivisuus (kouluterveyskysely 2027)

Turvallisen elinympäristön varmistaminen

Tapaturmien ja väkivallan ehkäisy

**Turvallisen
elinympäristön
varmistaminen**

— Yhteydet muihin suunnitelmiin

- **Kuntastrategia**
 - **Hyvinvoiva kuntalainen:** turvallisuuden vahvistaminen
- **Alueellinen hyvinvointisuunnitelma:** Turvallisuus (tapaturmat, lähisuhdeväkivalta, turvallisuustieto)
- **HYTE-kerroin:** kaatumiset ja putoamiset yli 65-v

Taustatekijöitä

- Tapaturmaindeksi Hattulassa 138 (vrt. kansallinen keskiarvo 100)
- Alakoululaisista ja lukiolaisista 10 % kokee fyysistä väkivaltaa huoltajien taholta
- Seksuaalista ahdistelua kokee 25 % yläkouluikäisistä ja 20 % lukioikäisistä
- Kiusaamista lukuvuoden aikana on kokenut tai tehnyt n. 45 % peruskoululaisista
- Aktiivinen elämäntapa lisää tapaturmien mahdollisuutta
- Paljon julkista keskustelua väkivallan ympärillä
- Sosiaalisen median rooli – vertailu muihin ja ilmiöiden leviäminen arkeen
- Seksuaalikasvatuksen puute, jota sosiaalinen media korvaa
- Vanhempien omat kokemukset väkivallasta voivat aiheuttaa väkivallan kierteen
- Päihde-, mielenterveys- ja taloushaasteet
- Pitkittyneet erot ja huoltajuusriidat
- Tukiverkoston puute
- Tapaturmien tyypeistä tarvittaisiin lisää tietoa

Mitä Hattulassa jo tehdään?

- Vanhusneuvosto jakanut vuosittain liukuesteitä senioreille vanhusten viikon yhteydessä.
- Kattava senioriliikunnan tarjotin edistää iäkkäiden toimintakykyä ja liikkumisvarmuutta.
- Talvikunnossapito hiekoituksineen toteutetaan myös sunnuntaisin ja käytössä on alhaiset raja-arvot.
- Julkisten alueiden ja rakennusten kameravalvontaa on lisätty.
- Leikkikenttien leikkivälineet tarkistetaan vuosittain.
- Varhaiskasvatuksessa ylläpidetään tilastoa tapaturmista ja läheltä piti –tilanteista, jolloin toistuviin haasteisiin voidaan puuttua.
- Varhaiskasvatuksessa järjestetään vuosittain liikenneturvallisuus- ja pyöräilyviikko. Teemaa pidetään myös päivittäin esillä mm. käyttämällä heijastinliivejä aina ulkoillessa.
- Vartija käy kirjastossa luomassa turvaa.
- Kirjasto toimii turvallisena oleskelupaikkana monelle nuorelle ja aikuiselle.
- Jokaisella alakoululla järjestetään 1-2 kertaa vuodessa liikenneturvallisuusviikko.
- Yläkoulussa järjestetään liikennekasvatusluento 8.-luokkalaisille vuosittain sekä terveystiedon ja liikunnan tunneilla käsitellään turvallisuusteemaa.
- Perusopetuksessa puhelimen käyttö ei ole sallittua koulun alueella.
- Kirjastossa välitetään tietoa turvallisuudesta osallistumalla kansallisiin turvallisuusteemaisiin kampanjoihin.
- Järjestetty varautumiskoulutuksia (2024 2 kpl, 2025 1 kpl). Lisäksi järjestetty useita sydäniskurikoulutuksia.

Toimenpiteet turvallisen elinympäristön varmistamiseksi

1. Varhaiskasvatuksen tapaturmien seuranta ja arviointia kehitetään tilastoimalla tapaturmat tyypeittäin ja järjestämällä säännölliset arviointitapaamiset kahdesti vuodessa.
2. Edistetään lasten ja nuorten kohtuullista digilaitteiden käyttöä välittämällä tietoa vanhemmille, selvittämällä koulun laitteiden käyttörajoituksia ja päättämällä toimenpiteistä yhdessä vanhempainyhdistysten kanssa.
3. Jalkautetaan turvallisen tilan periaatteet lasten ja nuorten näköisesti perusopetuksessa ja nuorille suunnatuissa toiminnoissa.
4. Harjoitellaan vesipelastustaitoja alakouluissa (Vesisankarit -toimintamalli).
5. Pilotoidaan lähisuhdeväkivallan puheeksi ottamista työllisyyspalveluissa.
6. Luodaan jokaiseen kouluun säännöt ruokarauhan edistämiseksi ja otetaan liikennevalomalli käyttöön myös Parolan alakoulun ruokalassa.
7. Lisätään kuntalaisten tietoja varautumisesta linkittämällä hyvinvointialueen varautumista koskevat sivut kunnan sivuille ja nostamalla esiin kylien yhdyshenkilöt.
8. Lisätään valaistusta uusimalla valaistusta LED-valaistukseksi leikkipuistoissa.
9. Puretaan huonokuntoiset, kunnan omistuksessa olevat, talot.
10. Uusitaan katuvalot led-käyttöisiksi.
11. Jaetaan hyvinvointialueen tuottamaa turvallisuustietoa kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen -ryhmälle ja senioreiden hyvinvointimessuilla.
12. Tehdään sydäniskureiden huoltosopimukset sydänturvallisuustilanteen ylläpitämiseksi.
13. Järjestetään turvallisuusseminaari "Perjantai 13. päivä".
14. Nuorten kansainvälisissä vaihdoissa käsitellään nuorten kokemaa turvallisuuden tunnetta työpajatyöskentelyssä.

Toteutumisen arviointi

Hyvinvointiraportissa vuosittainen seuranta:

- Toimenpiteiden toteutumisen aste (%)

Hyvinvointikertomuksen 2028 loppuarvioinnissa:

- Tapaturmaindeksi (julkaistaan vuosittain, mutta viiveellä)
- Lasten ja nuorten fyysisen väkivallan kokemus (kouluterveyskysely 2027)
- Kiusaaminen peruskoulussa (viikoittainen ja lukuvuosittainen kiusaaminen, kouluterveyskysely 2027)
- Nuorten kokema seksuaalinen ahdistelu (kouluterveyskysely 2027)

Osallisuuden vahvistaminen

Vaikuttamisen ja osallistumisen mahdollisuuksien lisääminen
Välilliset vaikutukset yhteisöllisyyden lisääntymisen kautta
yksinäisyyteen ja ahdistukseen

**Osallisuuden
vahvistaminen**

Yhteydet muihin suunnitelmiin

- **Kuntastrategia**
 - **Mahdollistava ilmapiiri:** asukasosallisuuden vahvistaminen (yhdistysten toimintaedellytysten parantaminen, yhteistyö sidosryhmien kanssa),
- **Alueellinen hyvinvointisuunnitelma:** Osallisuus ja vaikuttaminen (näkökulmana alueen palvelut)
- **HYTE-kerroin:** nuorten koettu terveydentila

Taustatekijöitä

- Alakoululaisista kolmanneksella on hyvät vaikuttamismahdollisuudet (vrt. kansallinen keskiarvo 48 %).
- Yläkoululaisista 12 prosentilla on heikko osallisuuden kokemus.
- Osallistumisella ja yhteisöllisyydellä on välilliset vaikutukset yksinäisyyden ja ahdistuneisuuden kokemukseen.
 - Yksinäisyyttä kokee 10-20 % eri ikäryhmissä
 - Ahdistusta n. viidenneksellä nuorista
 - Aikuisten positiivisen mielenterveyden pistemäärä 24p. (7-35p.)
- Kuulluksi tulemisen ja kohtaamisen puute yhteiskunnassa.
- Yhteisöllisyyden vähentyminen.
- Vaikuttamisen mahdollisuuksien löytäminen vaatii aktiivisuutta ja jaksamista.
- Vaikuttamista ja osallistumista haastaa kunnallisten prosessien jäykkyys ja vaikuttamisen mahdollisuuksien tarjoaminen riittävän ajoissa.
- Lasten kokemus ja ymmärrys siitä, mitä osallisuus ja vaikuttaminen tarkoittaa, voi poiketa aikuisten ajatuksista.
- Luokkaympäristössä mielipiteen esiin tuominen voi aiheuttaa naurunalaiseksi joutumisen, jolloin mielipidettä ei uskalleta tuoda esille jatkossa.
- Perinteisen opettaja-oppilas -toimintamallin heikko soveltuminen osallisuuden edistämiseen.

Mitä Hattulassa jo tehdään?

- Kouluilla toimivat oppilaskuntien hallitukset ja tukioppilastoiminta. Oppilaat tehneet aloitteita ja saaneet vaikuttaa mm. kouluille hankittaviin liikuntavälineisiin.
- Vaikuttamistoimielinten aktiivinen toiminta – hyvinvointineuvostossa asuinalueiden ja järjestöjen laaja edustus, nuorisovaltuuston edustaja mm. kunnanhallituksessa.
- Hattula-aloitteen ja aktiivisuusrahan toimintamallit.
- Varhaiskasvatuksen henkilöstö koulutettu osallisuudesta ja inklusiosta syksyllä 2025.
- Kyselyitä säännöllisesti eri teemoista: kouluruokakysely vuosittain, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen asiakastyytyväisyyskyselyt, hyvinvointikysely aikuisille, lapsiystävällinen kunta -kyselyt kaikille alle 18-vuotiaille, tilaisuuksista ja tapahtumista palautekyselyt eri yksiköissä jne. Toimintaa kehitetään palautteiden perusteella.
- Kaavahankkeiden yhteydessä kuullaan laajasti ihmisiä, joiden oloihin tai etuihin ne vaikuttavat.
- Nuorille mahdollisuuksia esiintyä kunnan järjestämissä tapahtumissa.
- Työllisyyspalveluiden työntekijät koulutettu IPS Sijoita ja valmenna -malliin. Lisäksi nuorten työpajatoiminnan yksilövalmennusmalli perustuu IPS -malliin.
- MLL kouluttanut lukumummoja ja -vaareja, jotka käyvät alakouluilla.
- Kunnan nettisivujen rakennetta selkeytetty osallistumisen ja vaikuttamisen osalta sekä lisätty tietoa kuntalaisen vaikuttamiskanavista.
- Kuusi avointa keskustelutilaisuutta eri teemoista järjestetty vuonna 2025 (mm. perheiden palvelut, kaavanhankkeet).
- Lapsivaikutusten arviointi otettu käyttöön kunnan päätöksenteossa.
- Tieto kunnan hyvinvointia edistävästä palveluista on viety palvelutietovarantoon, mistä hyvinvointialue kokoaa tiedot hyte-palvelutarjottimeen (<https://omahame.fi/web/hyvinvointisi-tueksi>). Hyvinvointialueen ammattilaiset hyödyntävät palvelutarjotinta asiakasohjauksessa.

Toimenpiteet osallisuuden vahvistamiseksi 1/2

1. Vahvistetaan huoltajien osallisuutta varhaiskasvatuksen arkeen kannustamalla kirjaamaan merkintöjä daisyyn vasu-keskustelua varten sekä hyödyntämään pedanettiä.
2. Vahvistetaan huoltajien osallisuutta peruskoulujen arkeen aktivoimalla ja pyrkimällä käynnistämään Parolan koulun ja yhteiskoulun vanhempainyhdistystoimintaa.
3. Edistetään perheiden yhdessä tekemistä ja osallistumista toiminnallisten menetelmien kautta mm. satukirjalaatikat, pyöräilypassit, retkipaikkojen nostot.
4. Järjestetään hävikkiruokailun yhteydessä kohtaamisia nuorten ja hävikkiruokailuun osallistuvien välillä keskinäisen ymmärryksen lisäämiseksi.
5. Kerätään lasten ja nuorten ideoita ja näkemyksiä yhteisöllisyyden edistämisestä sekä yksinäisyyden vähentämisestä osana lastenoikeuksien viikkoa toiminnallisen työskentelyn kautta.
6. Viestitään kyläyhdistyksille erilaisista avustumahdollisuuksista järjestämällä mm. infotilaisuuksia ja tarjotaan tukea toiminnan kehittämiseksi.
7. Selvitetään nuorille aikuisille suunnatun toiminnan tarjonta ja pyritään laajentamaan sitä erilaisten kokeilujen kautta.
8. Selvitetään paras toimintamalli ja tehdään kokeilu nuorille suunnatusta koko kunnan yhteisestä osallisuustapahtumasta ja sitä edeltävästä ja seuraavasta prosessista.
9. Järjestetään kunnan johtoryhmälle koulutus vaikuttamistoimielinten roolista ja osallistamisesta, jotta varmistetaan valmisteltavien asioiden oikea-aikainen käsittely oikeassa toimitelmässä.
10. Toteutetaan lapsivaikutusten arviointeja lapsia koskevassa päätöksenteossa, mm. Pekolan suunnan koulun tarveselvityksen ja uuden Pelto-Orvokin asuinalueen kaavoituksen yhteydessä.

Toimenpiteet osallisuuden vahvistamiseksi 2/2

11. Kehitetään kunnan verkkosivujen Muuttajille-infosivun sisältöjä lisäämällä tietoja kunnan toiminnoista ja tarjonnasta, jotta uudet kuntalaiset pääsevät osaksi yhteisöjä.
12. Koulutetaan luottamushenkilöitä avoimesta ja kunnioittavasta keskustelukulttuurista.
13. Tapahtumakalenterin luominen ja tuominen esille kunnan nettisivuille järjestöjen ja kunnan hyvinvointia edistävien toimintojen ja tapahtumien näkyvyyden kasvattamiseksi.
14. Jalkautetaan kirjaston toimintaa kyliin ja ikäihmisten palveluihin Kirjasto sinua varten -hankkeen kautta aikuisväestön lukemisen edistämiseksi (ehdollinen hankerahoituksen saamiselle)
15. Käynnistetään nuorille suunnattu uusi matalan kynnyksen ryhmämuotoinen palvelu ”Starttipaja”.
16. Käynnistetään työikäisten palveluneuvonta.
17. Kehitetään työllisyyspalveluiden asiakaskokemusta palvelumuotoilun keinoin, huomioiden vahvasti asiakkaiden mielipiteet ja osallisuus.
18. Tehdään selvitys yrittäjien hyvinvoinnista ja sen vaikutuksista yritystoimintaan. Lisätään yrittäjien hyvinvoinnin näkökulma osaksi kunnan hyvinvointikyselyä.
19. Rakennetaan uudet, monikäyttöiset vapaa-ajan tilat nuorille Katariinankulman tiloihin.
20. Kehitetään kouluruokailukyselyn rakennetta, vastaajamäärää ja tulosten käsittelyä lasten ja nuorten kanssa.
21. Selvitetään mahdollisuus ikäihmisten tapahtumakalenterin, seniorilukkarin ja muun infon postittamiseen.
22. Laajennetaan Punojankulman toimintaa Ikä iloiten -hankkeen kautta.

Toteutumisen arviointi

Hyvinvointiraportissa vuosittainen seuranta:

- Toimenpiteiden toteutumisen aste (%)

Hyvinvointikertomuksen 2028 loppuarvioinnissa:

- Osallisuusindikaattori - pistemäärä aikuisilla (hyvinvointikysely 2027) ja heikko osallisuuden kokemus nuorilla ja aikuisilla (hyvinvointikysely 2027, kouluterveyskysely 2027)
- Alakoululaisten hyvät vaikuttamismahdollisuudet (kouluterveyskysely 2027)
- Välilliset vaikutukset
 - Yksinäisyys eri ikäryhmissä (hyvinvointikysely 2027, kouluterveyskysely 2027)
 - Ahdistuksen kokemus nuorilla (kouluterveyskysely 2027)
 - Aikuisten positiivinen mielenterveys (hyvinvointikysely 2027)

Terveellisen elämäntavan vahvistaminen

Terveellisten ruokailutottumusten ja
painonhallinnan edistäminen

**Terveellisen
elämäntavan
vahvistaminen**

— Yhteydet muihin suunnitelmiin

- **Kuntastrategia**
 - **Hyvinvoiva kuntalainen:** terveellisen elämäntapaan kannustaminen
- **Alueellinen hyvinvointisuunnitelma:** Kokonaisvaltainen hyvinvointi (mutta ravitsemusterveys vain yksittäisenä kohtana)
- **HYTE-kerroin:** nuorten terveydentila, ylipaino

Taustatekijöitä

- Lukiolaisista viidennes kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi
- Aikuisista 70 % ei syö vihanneksia tai juureksia päivittäin
- Liikunnan vähäinen määrä - yhdyskuntarakenne, passiivisen elämäntavan helppous, elämäntilanteiden haasteet
- Suuri osa nukkuu terveytensä kannalta liian vähän
- Kouluruokailussa koulupäivän jakautumien eri paikkoihin ja yhteisöllisyyden puute
- Ruutuaika iltaisin voi viivästyttää unentuloa. Väsyneenä terveellisten valintojen tekeminen on vaikeampaa ja syöminen painottuu iltaan.
- Vaihtelevat perheolot ja aamiaiskulttuurit perheissä
- Paistopisteet ja rahan käyttö niihin lisääntyneet
- Välittömän mielihyvän hakeminen pitkäjänteisyyden sijaan
- HUOM! Päihteiden käyttöön pureutuminen ehkäisevän päihdetyön suunnitelman kautta

Mitä Hattulassa jo tehdään?

- Liikuntaneuvonta maksutta kuntalaisille ja KouluPT-palvelu käynnistynyt lapsille ja nuorille.
- Työllisyyspalveluista asiakkaiden aktiivinen ohjaaminen liikuntaneuvontaan.
- Liikuntaneuvoja nuorten työpajatoiminnan ryhmätoiminnassa kertomassa terveellisestä elämäntavasta.
- Kattavat liikunta- ja harrastustarjottimet eri ikäryhmille sekä Suomen harrastamisen mallin -hankkeen kautta luotu kattava kerhotarjotin peruskouluun.
- Laajan liikuntapaikkaverkoston jatkuva ylläpito ja kunnostaminen.
- Kattava valikoima liikuntavälineitä lainattavissa maksutta kirjastolta.
- Kouluruokailussa noudatetaan valtion ravitsemusneuvottelukunnan kouluruokailusuosituksia.
- Kaikilla varhaiskasvatuksen kasvattajilla mahdollisuus valvonta-ateriaan.
- Varhaiskasvatuksen asiakastyytyväisyyskyselyn painopisteenä ruokailu keväällä 2025, ruokakysely oli suunnattu myös lapsille.
- Kouluruokailussa on kehitetty oppilaiden toiveiden ja palautteen mukaan kasvipainotteisia reseptejä.
- Reseptejä sovelletaan eri-ikäisten makutottumusten mukaan – varhaiskasvatukseen vähemmän mausteista ruokaa, perusopetukseen mausteisempaa.
- Oppilaille on räätälöity mahdollisuuksia ruokailla omien mahdollisuuksien ja rajoitteiden puitteissa.

Toimenpiteet terveellisen elämäntavan vahvistamiseksi

1. Kirjataan jokaisessa varhaiskasvatusryhmässä ryhmävasuun ruokakasvatuksen periaatteet, joiden toteutumista arvioidaan säännöllisesti. Periaatteina huomioidaan mm. ruokarauha, sensitiivisyys, lasten osallisuus ja aistilähtöisyys.
2. Järjestetään varhaiskasvatuksessa kerran toimikaudessa ruokakasvatukseen liittyvä teemapäivä tai -viikko lasten ja huoltajien osallisuus sekä ruokahävikin näkökulma huomioiden.
3. Lisätään varhaiskasvatuksen ruokakasvatuksen periaatteet osaksi uuden työntekijän perehdytysmateriaalia.
4. Luodaan suunnitelma peruskoulun uinninopetuksen järjestämiseen.
5. Tarjotaan terveellisiä välipaloja nuorisotilalla kahdesti kuukaudessa yhdessä nuorten kanssa tehden ja suunnitellen.
6. Osallistutaan Kanta-Hämeen alueelliseen ylipainon ehkäisykampanjaan monikanavaisella viestinnällä.
7. Koulutetaan liikuntaneuvoja vähän liikkuvien ikääntyvien sekä pitkäaikaissairaiden liikkumisen edistämiseen luontoliikunnan puheeksioton keinoin yhteistyössä Hengitysliiton kanssa.
8. Luodaan MOVE-prosessikuvaus, jossa on näkyvillä koulun, oppilashuollon ja kouluPT:n yhteistyökäytännöt ja roolit, jotta lapset ja nuoret saavat tukea ja ohjautuvat harrastusten piiriin.
9. Laaditaan vuosikello kouluruokailussa hyödynnettävistä teemoista ja käsitellään teemoja vuosikellon mukaisesti myös opetuksessa.
10. Päivitetään ateriapalveluiden palvelusopimus.
11. Järjestetään somekampanja ensimmäiselle luokalle menevien lasten perheille, jotta voidaan edistää koulussa tarvittavien taitojen harjoittelua ja osaamista, mm. koulumatkojen kulkeminen, ruokailu ja kellonajat.
12. Edistetään terveellisten kokoustarjoilujen käyttöä jalkauttamalla terveelliset kokoustarjoilut -idealistaa kunnan kokouksiin.
13. Päivitetään ehkäisevän päihdetyön suunnitelma ja toteutetaan sen mukaiset toimenpiteet.
14. Työllisyyspalveluiden järjestämässä nuorille suunnatussa uudessa matalan kynnyksen ryhmätoiminnassa käsitellään terveellisiä elämäntapoja.

Toteutumisen arviointi

Hyvinvointiraportissa vuosittainen seuranta:

- Toimenpiteiden toteutumisen aste (%)

Hyvinvointikertomuksen 2028 loppuarvioinnissa:

- Terveydentilan kokemus eri ikäryhmissä (hyvinvointikysely 2027, kouluterveyskysely 2027)
- Aikuisten sairastavuusindeksi (julkaistaan vuosittain, mutta viiveellä)
- Osittaiset vaikutukset
 - Liikunta-aktiivisuus eri ikäryhmissä
 - Ruokailutottumukset: aikuisten vihannesten syönti (hyvinvointikysely 2027), lasten ja nuorten aamupalan ja kouluruokailun syönti (kouluterveyskysely 2027)

hattula